

N O R S K F R O N T

I

Oslo, april 1941.

N O R S K E K V I N N E R O G M E N N !

Der går idag stormgang mot det samfund vi og våre fedre har bygget på Eidsvoll-grunnlovens fundamenter. Talløse ulykker velter innover oss. Det er ikke så lett i denne uendelige forvirring å se de store linjer. La oss gjøre et forsök på å finne dem, og derefter grave de skyttergraver, hvor vi i fellesskap skal holde den norske front.

Quislingklikkens april-forrederi.

Da tyskerne den 9.april rykket inn i vårt fredelige land, erkerte de høitidelig, at de kom som venner for å vise oss vennskap. Vi kunde selvfølgelig ikke ta ~~mot~~ slikt vennskapsbevis. For å bevare sin handlefrihet til beskyttelse av landets interesser, måtte derfor Kongen, Regjeringen og Stortinget hurtigst mulig forlate den by, som den tyske krigsmakt ønsket å besette. Det var deres bydende plikt mot land og folk. Det var videre en konsekvens derav, at de noen måneder senere forlot landet for fra England å hevde vår rett som fri nasjon.

Det er skamlos gjerning å tale nedsettende om disse kloke og opofrende disposisjoner. Hold alltid fast på det og på, at den, som taler hånende om Kongens "flukt" ikke taler med norsk tungt, selv om han kaller sig nordmann.

Men i samme stund som vårt land således blev stedet i den ytterste nød, falt Quisling vår politiske ledelse og vår militær makt i ryggen ved å utnevne sig selv og sine medarbeidre til ny norsk regjering. Vi hadde på det tidspunkt vår gamle regjering, lovlig fremgått av et folkevalgt Storting og samlet om en folkevalgt Konge. Quisling-klikken var en bande privatfolk som ikke hadde skygge av rett til å anta regjeringsnavnet. Det Quisling gjorde den 9.april var oprør mot landets lovlige regjering i timer, hvor alle vi andre flokket oss om vår ledelse, fordi vi var i en overhengende fare. Og oprør under slike forhold krever dødsstraff.

Men merk en ting til : Quisling lanserte sin såkalte regjering på et tidspunkt, hvor han ikke hadde anledning til å konferere med de menn, som han plaserte i den. Jonas Lie f. eks. befant sig således i Nord-Norge, helt avskåret fra forbindelse med Oslo både ved personlig kontakt, ved post, telegraf eller telefon. Gudbrand Lunde satt ved Hermetikklaboratoriet i Stavanger i samme situasjon.

At Quisling til tross herfor presenterte sine kamerater for offentligheten som medlemmer av sin april-regjering, er et uomstøtelig bevis på, at han allerede på et tidligere tidspunkt hadde pleiet råd med dem om å gjøre opprør. For selv ikke en mann av hans støping ville ha hatt mot til å trekke intetanende menn inn i et slikt regjerings tiltak med fare for, at de nektet å være med og avsløre ham som svindker.

Om man vil ha ytterligere bevis, skal man minnes at ing av dem, som dengang blev opnevnt, gjorde hvad de som hederlige, skyldfrie menn under lignende omstendigheter ville ha gjort :

Dirrende av personlig harme skulde de på stående fot og offentlig ha fralagt sig ethvert makkerskap med Quislings desperate påfund, og slynget ham forredernavnet i ansiktet.

La oss ikke glemme disse menn mot hvem beviset er ført for at de allerede før tyskerne rykket inn i vårt land hadde forberett statskup.

Var disse menn kjøpte forredere, som for egen økonomisk vinnings skyld utsleverte sitt folk? Det kan man neppe si, i allfall ikke om alle. Men de forstod ikke at i nødens time er det enborgers høieste og eneste plikt å stille sig side om side med sine landsmenn for fra felles front å bekjempe den felles fiende.

Istedet hilste de denne fiende velkommen, fordi de ved hans hjelp så en mulighet for å tvinge inn på sitt folk de meninger folket ikke vilde anta under fritt valg. De slog sig sammen med våre fiender for å øve vold mot oss. Dette var Quisling-klikkens april-forrederi og dens første synd mot ærens og hederlighetens grunnlov. Deres navner skal gå inn i sagaen side om side med Bisp Nikolai Nikolaus og de baglerhævdinger, som rev landet med.

Administrasjonsrådet.

Når Konge, Regjering og Storting drog bort fra de områder som den tyske krigsmakt besatte, kunde de ikke i gjerning utsøve den faktiske regjeringsmakt i landet. De kunde ikke overskue de faktiske problemer og heller ikke gi ordre til de tjenestemenn, som skulle løse disse problemer rundt omkring i distrikten. Der måtte derfor helt naturlig skapes et organ, som kunde utsøve en centralledelse. Og det statsorgan, som fremdeles var i Oslo, nemlig Høyesterett, sørget for at et slikt ble etablert i form av Administrasjonsrådet.

Administrasjonsrådet var ingen formell norsk regjering. Men det var et legalt uttryk for folkeviljen, representert ved Høyesterett. De hadde også fra første stund tillid fra helefolket i de besatte områder. Dets prinsipale oppgave var å "administrere". Det skulle sørge for at alle statens oppgaver ble skjøttet innenfor gjeldende lov og rett. Å skape ny lov lå utenfor dets opprinnelige mandat. Men etterhvert som utviklingen krevet det, gikk Administrasjonsrådet også inn for den lovgivende oppgave, støttet av oss alle. Vi bøiet oss for dets påbud uten å reflektere over om de var "gyldige" i gammel betydning av ordet.

Administrasjonsrådet opprettholdt derfor ro i landet, og skapte igjen rettssikkerhet mellom norske borgere. Det bragte orden i vore kommunikasjoner, i vårt pengevesen, i vårt produksjonsliv og i varefordelingen. Det fungerte i alle deler som en effektiv regjering til løsning av de indre oppgaver på et grunnlag som okkupasjonen hadde skapt: En anerkjennelse av okkupantens faktiske makt til å fremme sine krigsformål - derfor ingen norske krigsoperasjoner mot ham på norsk territorium, men ellers innenfor disse muligheter en planmessig løsning av det norske folks økonomiske og kulturelle oppgaver.

Hold fast på disse kjennsgjerninger, når du skal drøfte de videre begivenheter, som førte frem til at Administrasjonsrådet ikke fikk lov til å fortsette.

Haagerkonvensjonen.

Før vi går inn på disse videre begivenheter skal vi se litt på Haagerkonvensjonen, som både Norge og Tyskland er bundet av.

Tyskerne sier at de kom som våre venner. Det sier de ennå

at de er. De har sagt, de bare har vært nødt til midlertidig å besette (d.v.s. okkupere) vårt land for å beskytte sig selv mot England, og at de skal forlate vårt land igjen såsnart krigen med England er vunnet. Men hvis dette er sant, gjelder Haagerkonvensjonens regler om okkupasjon hvis bestemmelser vi delvis skal referere:

Art. 42 sier: "Et område betraktes som okkupert når det faktisk (uthevet her) befinner seg under den fiendtlige hørs myndighet."

Det var en slik tilstand Norge befant sig i etter tyskernes besettelse. Landet var ikke utsattet som selvstendig stat. Det var bare lammet, fordi den faktiske makt var i henderne på den fiendtlige militærmakt.

Art. 43 sier: "Når den lovmessige makt faktisk (uthevet her) er gått over til okkupanten skal denne ta enhver forholdsregel som ber på ham for så vidt mulig å gjenopprette og sikre den offentlige orden og det offentlige liv. Okkupanten skal herunder respektere de lover som gis i landet med mindre der foreligger absolute hindringer herfor." (uthevet her).

Heri ligger at okkupanten på den ene side plikter å gjøre sitt til, at det samfundsmaskineri, som må antas faktisk å være brutt sammen under hans innrykning, etter kommer igang. Men på den annen side sies det, at han så langt som det overhodet er mulig herunder skal respektere gjeldende lov i landet.

Bestemmelsen gir uttrykk for den før nevnte folkerettslig anerkjente regel, at den fiendtlige makt ved okkupasjonen ikke erhverver suverenitet over det besatte området. Okkupasjonen er bare en faktisk tilstand, som gir okkupanten en midlertidig militær myndighet.

Men hvordan kan det ha ligget, at Reichskommisar den 25. sept ifjor med forakt jaget Administrasjonsrådet bort og selv overtok all sivil forvaltning i landet ved hjelp av sine kommisariske "statsråder"? Administrasjonsrådet hadde inntil da på en fortrinlig måte opprettholdt ro og orden og effektivt gått inn for løsningen av alle praktiske vansker. Vi var på vei fremad og opad etter Ragnarøksdagene i april. Og hvorledes kan det forklares og forsvaras at disse nye "stataråder" i de 6 måneder de har herjet oss har bragt hele vårt samfundsmaskineri i stopeskjeen og er på god vei til å utrydde hele vår sivilforvaltning og vår gamle rettastat?

Jo, herom har vi fått tydelig besked i form av en artikkel i "Deutsche Monatshefte in Norwegen" for desember 1940. Her finner man en oversikt over "Den statarettslige utvikling i Norge" av dr. Rolf Schiedermair, som er Reichskommisars juridiske rådgiver, og hvis offentlige standpunkt derfor utvilsomt dekker den tyske stats.

Han sier: "Følgende ord i det tyske memorandum av 9. april må ikke glemmes: 'de tyske tropper betrer ikke norsk jord med fiendtlige følelser.' Dette prinsipielle utgangspunktet er ikke senere endret. Tyskland føler sig ikke som seierherre i Norge. Det er tvert imot trofast mot sitt mål, som er å gjøre op med det norske folk på en vennskapelig måte og opna et samarbeide med det.

Betydningen av denne kjennegjerning ligger bl.a. deri: Ved de regler som Haagerkonvensjonen i art. 43 trekker op for sivilforvaltningen i et besatt område, går den ut fra at okkupasjonsmakten inntar en fiendtlig holdning derfer-å-ånskrenke overfor det besatte lands befolkning, og forsøker derfor å innskrenke okkupasjonsmaktenes rettigheter i ønsket om å beskytte befolkningen mot utslag av denne fiendtlige innstilling.

- 5 -
II Norge foreligger en helt annen situasjon.
Her står på den ene side Reichskommissar som fullbyrder
av Førerens vilje, som aldri har tilstrebtt noe annet enn
en fredelig løsning i Norge. På den annen side står nordmenn (uthevet
her), håret av en lignende prinsipiell innstilling, som ansvarlige
ledere av de norske departementer, men som er fullkommen med Reichs-
kommissar i hans mål om et forståelsesfullt samarbeid mellom de to
land og folk.

Som følge derav blir det på sivilforvaltningens område i Norge ikke
arbeidet mot men med hinannen. Forholdsrelene som treffes i den
sivile forvaltning skal derfor juridisk måles med en helt annen måle-
stokk enn den som skal annlegges i det tilfelle som Haagerkonvensjonen
tenker på."

Det kunne være fristende å gå nermere inn på denne
absurde juridspruden og analysere, hvor meget den skyldes uvitenhet,
hvor meget bevisst løgn og hvor meget dumhet. Særlig kunne det være
fristende å se noe nøyere på den påstand, at fordi tyskerne næret
vennlige følelser mot oss dengang de med brudd på inngåtte forplik-
telser (Haagerkonvensjonen) gikk til krigerske handlinger mot oss
uten krigserklæring eller ultimatum, skal de nå ha rett til i åpen-
bar og erkjent strid med Haagerkonvensjonens regler å rive vår
sivil forvaltning istykker og skape en uendelig kaos i offentlig adm
ministrasjon og private virke. Men vi må innskrinke oss til å fremheve
to - 2 - kjennsgjerninger av særlig rekkevidde i denne forbindelse:

1. Det officielle Tyskland erkjenner altså nå helt åpent, at inn-
grepene i sivilforvaltningen går lengre enn Haagerkonvensjonen
tillater. Der hevdes altså ikke at de fremdeles beveger sig innenfor
dens ramme. Det er av vesentlig betydning at alle er klar herover.

2. DE anfører i middlertid at disse inngrep allikevel er rettmessige.
Fordi de herunder bare samarbeider med norske menn som representerer
norsk statsmakt. Og det vil igjen si med Quisling og hans kommissa-
rikske statsråder. Her har du altså forklaringen på hvorledes
Reichskommissar kunne mene sig berettiget til å jage Administrasjons-
rådet bort, gi makten til de nye statsråder og la dem få tumle med
oss slik som de nå gjør.

Quislingklikkens 2 forrederi.

Hold fast på dette og tap det aldri av ayne. For her står du
overfor Quislingklikkens annen skampel.: Først sparket den ben under
vårt forevar og satte tyskerne i stand til å okkupere vårt land. Det
var i april 1940. Og da landet til tross for okkupasjonen i ly av
Haageroverenskomsten begynte å komme sig igjen underledelse av Ad-
ministrasjonsrådet, optrådte den på ny og gav derved tyskerne påskudd
til å sette sig ut over Haagerkonvensjonen og ødelegge alt det vi hadde
bygget op siden 1814 ved grunnlov og lov.

Ifølge Reichskommissar skjer dette ikke ved et diktat fra ham,
men ved oss selv, fordi vi selv vil det. Det skal være usagt hvor
langt Reichskommissar selv tror dette. Antagelig er han ikke helt
skråsikker på at han ikke tar feil. Men desto sterre grunn var det
for Quisling til å fortelle ham at han tar feil. Når Quisling og hans
håndlangere ikke gjør det etter å ha sett hvad dr. Schiedermair offe-
lig har skrevet, er det helt enkelt fordi det er dem selv, som med dei
svarteste løgn har skapt muligheten for denne feiltagelse hos ham.

Det er dessverre ikke sansynlig at det nå vil spille noen
sterre rolle for de tyske maktpolitikkere, at denne løgn blir av-
sløret. Når de først har begått et feilgrep, har de en fabelagtig
evne til å sluke alle dumhetens konsekvenser. Men det kan vel
allikevel tenkes, at de har så meget fornuft i behold, at de lar
Quisling bli degradert til den kjeltring han er, hvis de bare kan
 bli overbevist om at de kan tjene på det.

Berfor: Enten du sitter i hei eller lav stilling, sørг for at det ved alle anledninger blir sagt hoit, at Quislinggjengen er en fатallig røverbande, som har gjort revolusjon ved hjelp av tyske bajonetter, og aldri kan etablere noe godt forhold mellom Norge og Tyskland. Hvad har de ikke allerede gjort oss?

Vårt land blev presset inn i stormaktokrigen. Alle vi andre er ikke i tvil om, at vi har tyskerne å takke for denne grusomme skjebne. Men la gå, at kanskje heller ikke England og Frankrike er uten skyld. De er ikke det det spørres om. Det avgjørende er, at når vi først er blitt drevet inn i denne malstrom, må vi stå samlet for å ta vare på to livsviktige ting, og bare på dem:

1. Vi må klare oss gjennem nedsårene så godt vi kan, og
2. Vi må kulturelt og politisk se å verge vår nasjonale egenart, så vi kan få leve videre som selvstendig stat, når verden etter er falt til ro.

Alle vi andre forstår dette, arbeidere, bønder, byfolk, fiskere, arbeidsgivere, offentlige tjenestemenn, kvinne som mann. Vi har lagt våre gamle stridsspørsmål vekk og har sluttet op om disse to ting i en fast, dyp og ekte nasjonal samling. Bare den håndfull folk, som har anmasset sig til å skilte med dette forpliktede navn, er brudt ut fra vår norske front og har heist borgerkrigens fane.

Der er borgerkrig i Norge idag, skapt av det parti som vilde opheve alle partier og kaller seg Nasjonal Samling. Det er så grotesk at det vilde ha vært til å le en fortvilet latter av, hvis det ikke var en hån mot alt som er hellig og en forbrydelse, som der flyter uskyldig blod av.

Videre: Vi blev krigeskueplass. Byer blev brendt. Inndeleggend arbeidsløshet stiger som en forferdelig trussel op over horisonten. Våre tilførsler er stengt. Våre lagre tomtes. Sort, kald hungersned truer oss alle. I slike tider har vi mere enn noensinne bruk for vårt gamle, prøvede statsmaskineri, vår innarbeidede kommunalforvaltning, vår rettsekkerhet, og våre gamle arbeidsformer i bedrifter og fabrikanter. Og så går Nasjonal Samling hen og slår alt dette i stykker og skaper en forvirring, som må virke lammende på alle tiltak.

Husk på at når vi om få måneder skal stå ansikt til ansikt med hungersneden, da skyldes det ikke bare at våre tilførsler er stoppet og våre forråd plyndret, men også at Nasjonal Samling har edelagt vårt offentlige maskineri ved sine omkalfatringer i stat og kommune, og ved at putte inn, ikke bare udyktige, men direkte uhederlige folk i betrodde stillinger. Det er grovt uforsvarlig handlet mot oss alle. Det er en folkeforbrydelse så stor, at dens straff er døden.

Hvad er det de vil oss?

Men bortsett fra at det er en selvstendig forbrydelse, at de opleser vårt gode samfund på det nuværende tidspunkt : Hvad er det så de egentlig vil oss, disse voldsmenn ? Jo først og fremst vil de øve tvang mot oss. De vil presse inn på oss et samfunnssystem som vi ikke frivillig har villet anta.

De forkynte i en Arrekke at de vilde endre vårt samfund fra grunnen av. Vi gav dem rett til å føre denne tale, til å hevde sine synsmåter i ord og skrift og i foreningsarbeide. Vi gav dem plass i vårt rummelige demokrati til å vinne meningsfeller. De ned godt av hele vår liberalisme og vår åndsfrifheit til tross for at de stadig spytet på den. Vi gav dem rettssikkerhet og en fri presse. Vi gav dem akkurat de samme chanser, som vi gav oss selv til å vokse i åndelig og politisk styrke.

Men da det mislyktes for dem, fordi de ikke var kloke nok, ikke dyktige nok, ikke kunnskapsrike nok og heller ikke hederlige nok, sikk de i sanband med tyske overfallsmenn for å sette sin hel på vår nakke og for å opheve det rettsamfund, som de i hei grad hadde nydt godt av.

Bare dette at de over tvang mot oss er tilstrekkelig til at de må mottes med uforsonlig motstand, ute hensyn til det de vil tvinge inn på oss. For vi kan være så uenige vi være vil om alt annet i vårt land. Men vi mottes i kjerlighet til vår egen frihet, i respekt for andres og i hevdelse av, at det er med løv, at land skal bygges.

Men dertil kommer at det de vil tvinge inn på oss byr oss imot som noe skjendig og nedverdigende. Det krenker det vi anser for hederlig og hellig. De vil tvinge inn på oss fører-prinsippet innebygget i en totalitær stat. La oss se på hvad det vil si :

Det mest "effektive" samfund.

Fører-prinsippet i den totalitære stat er en sammenkobling av to selvstendige livssyn, som nok støtter hverandre og glir over i hverandre, men som likevel i teorien kan bestå uavhengig av hverandre. Fører-prinsippet er nemlig ikke ubetinget bundet til den totalitære stat og denne heller ikke til fører-prinsippet.

Fører-prinsippet er læren om, at noen mennesker er skapt til å befale, mens andre er skapt til å lystre, og at det ikke tilkommer hvem som helst å avgjøre hva som gavner ham selv eller almenvellet.

Den totalitære stat bygger på det livssyn, at det ikke er det enkelte individ, men staten, som betyr noe, og hvis fremgang det gjelder å beskytte. Staten kan derfor kreve, at individet i alle sine forhold underordner sig dens direktiver, det være seg i politikk eller i næringsliv, i kunst, i videnskap, i idrett eller religion. Staten skal være "totalitær": Strekke sig over og omslutte alle menneskelige forhold.

Når fører-prinsippet og den totalitære stat forenes, fremkommer den tilstand, at alt "ensrettes", og at all kritikk ensi opposisjon knebles. Den totalitære stat erkjærer nemlig, at alt angår den, og at intet felt av menneskelig virksomhet eller tenkning er den uvedkommende. Fører-prinsippet gir de få ledere rett til å bestemme, hvad "staten" skal mene og til å kreve ubetinget lydighet av alle de andre.

Mot fører-prinsippet står demokratiet, som frakjenner den ene borgers rett til å bestemme over den annen bare i kraft av, at den ene bedre skulle vite, hvad som gavner den annen. Prinsippet er begge borgere likeberettiget, hvilket dog ikke utelukker, at den ene frivillig kan overlate til den annen å ta hånd om de felles oppgaver. Dette skjer ved majoritetsbeslutninger og valg.

Rent teoretisk lar det sig nok tenke, at et demokrati kunde bestå også i en totalitær stat. I så fall ville det ikke bli føreren som skulde avgjøre hvilke krav staten skulde stille til sine borgere, men de av de demokratiske velgere valgte tillidsmenn. Men det er å anta, at selve den omstendigheten, at staten var totalitær, ville føre med seg en tilbøyelighet hos de folkevalgte ledere å kreve ubetinget lydighet, og at man dermed ville gli over i et fåmannsvælde eller et maskert førersamfund. Det synes å være noesom igrunnen er foregått i Russland i de senere år.

N. S. håner vårt demokrati og det samfund det har skapt og stiller sitt førerprinsipp i den totalitære stat op som det mest effektive samfundssystem. Men den diskusjon som dette reiser, lar seg ikke føre i den form. Problemet stikker dypere. For før man kan bedømme, hvilket samfund er det mest effektive, må man nemlig ha på det røne hvilke verdier det egentlig gjelder å fremelske. Først når dette spørsmål er besvart, kan man diskutere, hvilken statsform er best skikket til å hjelpe disse verdier frem.

Man kan således ved statens hjelp øke den materielle produksjon. Mener man at det først og fremst kommer an på det, får man derefter diskutere, hvilken samfundsform i så henseende er den mest effektive. Man kan imidlertid gjennem etaten også skape en mektig militær slagkraft. Er det det man vil, er det kansje en annen samfundsform, som er den mest tjenlige. Anser man det derimot som statens viktigste oppgave å gi sine borgere den sterst mulige sum av utviklingsmuligheter, kommer kansje et tredje samfundsform i betraktning. Og mener man endelig, at det er selve staten, som

representerer det verdifulle, og at individet er av underordnet betydning i forhold til den, så samfundssystemet kanskje sees under en fjerde synsvinkel.

Som regel ønsker man vel å tilgodese alle disse formål og flere til. Men da de delvis bekjemper hverandre og i allfall ikke lar sig tilgodese i like grad av alle samfundssystemer, blir problemet å finne det samfundsysten, som i sterst mulig grad beskytter den verdi, som man mener er den prinsipale uten i altfor hei grad å forsømme de verdier, som man også gjerne vil tilgodese ved siden av den.

Men det er også en annen ting som ikke må glemmes, når man drefter hvilket samfund er det mest hensiktsmessige, nemlig denne : Er det tillatt å bruke alle metoder, når det skjer til fremme av et godt formål ? Er det sant at den gode hensikt helliger det forketlige middel ?

La oss på denne bakgrunn ta diskusjonen op med våre "venner" om demokratiets såkalte fallit. Og la oss begynne med å sperre oss selv : Hvad er det vi her i Norge anser for det vesentlige, det umistelige ? Hvad er vårt livssyn og vårt kulturgrunnlag ?

Norsk kulturgrunnlag.

Det kulturgrunnlag som vi idag bygger på her i landet er skapt i kristendommens bilde. Det er laren om, at det ene menneske ikke har sterre rett enn det annet / ikke sterre rett til å leve og ikke mindre ansvar for sin uddelig sjel. Den ene kan nok være klokere enn den annen og ha lært mere. Men stedet ønskt til ansikt med evigheten og den gudomelige allmakt er de hver for seg ansvarlige for sin egen skjønne til den siste talent.

Den ene har derfor ikke rett til å gjøre sig til åndelig herre over den annen, og enna mindre rett til å bruke ham som middel,

som brikke i et spill. Selv den usleste av oss er et formål og ikke et redskap. Og så han er uttrykk for den høieste ide. Det er derfor det enkelte menneske som har verdi. Det er det, som skal få anledning til å utfolde seg, hvad enten evnene er små eller store, og som det gjelder å fremelske i enhver av oss i skjønnhet, i harmoni og i stadig stigende fullkommenhet.

Dette høiverdige og barnehjertige syn på mennesket hersker her i landet ikke bare ved hjelp av kristendommen, men også ved hjelp av den humanisme, som brede lag av folket har tilegnet seg. Humanisme betyr helt enkelt "det menneskelige". Den har sitt fotfeste i den gamle antikke kultus av menneskendelen i alle dens utslag. Den larer derfor også, at det er det enkelte menneske, som er det centrale og det verdibestemmende, ikke ophopninger, det være sig av penger, mekanisk maskineri eller menneskemasser i mektige statssamfund. Det det først og fremst gjelder om er å respektere den atmosfære av rett, som omgir hver eneste en av oss.

Disse to brede kulturstrømninger, kristendommen og humanismen, har nok også sans for de matrielle godes betydning både i og for seg og for individets åndelige utvikling. Men overfor ethvert ensidig utslag herav, spør de i kor : Hvad snyder det et menneske, om det vant den hele verden, men tok skade på sin sjel ?

Videre er heller ingen av dem i tvil om svaret overfor det annet spørsmål: Er det riktig at hensikten helliger midlet? De vil svare: Det det gjelder om er å fremelske det verdifulle menneske i enhver av oss. Alle våre hensikter må strebe mot dette mål. Men da er det utelukket, at man kan anvende midler, som trekker det menneske, som griper til dem, nedad.

Det er dessuten selvmotsigende og logisk umulig å opnå noe godt ved et dårlig middel. Man kan ikke fremme sannhet ved å bruke legn, eller ærlighet ved å anvende bedrag, eller åndelig frihet ved å anvende åndelig tvang. Det er derfor ikke tvil om at hensikten ikke helliger midlet. Det er overhodet en grov feiltagelse å tro, at det i det hele tatt går an å fremme et

godt mål med et dårlig middel. Tvertom motarbeider det dårlige middel den gode hensikt.

Men dette vårt norske kulturgrunnlag idag er ikke bare et kulturgrunnlag som er skapt av kristendommen og humanismen. Det korresponderer også med det som måtte bli det selvfølgelige resultat av besetningen i vårt vidstrakte land.

Våre fjeld og våre skoger, havet ved våre kyster, de uhyre avstander og vårt klima krever og skaper sterke, uavhengige personligheter, som i vederlag for strid livskamp fikk personlighetens utfoldelse som en kongelig gave. Dette overskudd av personlig kraft gav sig i de eldste tider ikke alltid utslag, som var behagelige for andre. Viking-togene var hårdhendte og hensynsløse mنس ferd. Men kulturens vekst har adlet oss og lært oss beherskelsens evne, inntil idag en norsk bondes ærbødigheit for andres rettigheter er blitt endel av ham selv.

Men av den grunn er ikke personligheten gått tapt. Tvertimot, - den ytre kraft som er blitt temmet har bygget den indre personlighet op. Vårt folk består derfor idag av kvinner og menn med særpregede og med mot til og behov for å hevde dem overfor hvem som helst. Det er også som sådan de har verdier og kan virke verdiskapende. Hvad er vi som "stat" betraktet? Et nesten mikroskopisk begrep. Det ikke flere mennesker i hele Norge enn i Berlin. Det er som enkeltpersoner vi teller.

Det er derfor personlighetens utfoldelse i kristendommens og humanismens betydning av ordet, som kjernen i norsk kulturgrunnlag idag, - ikke en teilesles utfoldelse med rett for den sterkere til å øve vold mot den svakere. Men en rett for hver enkelt av oss selvstyre i alle åndelige spørsmål og til å øve innflytelse på alle politiske avgjørelser med hederlige, annerkjente midler. Et samfunds-system som ikke tilgodeser dette kulturgrunnlag er derfor ikke noe "effektivt" samfundssystem for oss, selv om man kansje ved hjelp av det f. eks. kan bygge flere veier og jernbaner eller føre flere vellykte kriger enn noe annet kjent folkesamfund.

Demokratiet.

Hvis man etter denne analyse av det norske kulturgrunnlag spør sig selv: Hvilket samfundssystem er nå best skikket til å gi borgerne mulighet for åndelig selvtfoldelse og vekst? Da kan det ikke være tvilsomt at svaret må bli: Demokratiet.

Demokratiets grunnleggende politiske ide er i den grad overensstemmende med det norske kulturgrunnlag, at man kunde tro det er samme ting bare under annet navn. Demokratiets utgangspunkt er nemlig også det enkelte menneske. Det er dettes trivsel og rett som skal tilgodesees. Derfor får den ene like stor andel i statsstyrelsen som den annen. Og folkesuvereniteten, folket i valg og majoritetsavgjørelser blir hovedhjørnestenene i dets mektige, smidige og dog faste temrede bygning.

Den nærmeste følge av, at majoritetavgjørelsen legges til grunn som det styrende prinsip er, at majoriteten ikke blir redd for den minoritet som ever kritikk. Den gir tvertimot mindretallet rett til å hevde sine meninger og bli flertall, hvis det kan vinne borgernes tillit. Og den gir makten frivillig fra sig når dens flertall blir vek. Mindretallet på sin side føler sig derfor heller ikke fristet til å gripe til vold eller illegale midler.

Det velstyrtede demokratiske samfund blir derfor på en gang både stabilit og utviklingsdyktig. Voldelige omkalfatringer blir undgått. Det derfor heller intet politisasfund, hvor makt-haverne med hård hånd holder opposisjonen i temme. Det trenger ikke det hemmelige politiske politi for å holde øie med illegal virksomhet. Det gir tvertimot bredt alburum for toleranse og for innslag av mange meninger.

Og det er noe, som igjen spør seg langt utenfor den rene politik, til litteraturen og videnkapen, til skole og til hjem og til det daglige virke, hvor standpunktene brytes i tusener nyanser. Ingen er så liten at han ikke får være med. Alle bærer brende til den store, den varmende, den hellige ild.

Den samlede sum herav blir igjen et overdådig rikt kulturliv med resultater i kunst og videnkap, som er en heisang til den menneskelige ånd. Men samtidig kan det enkelte, lille menneske streve i sit eget beskjedne plan med å finne frem til det, som er sannet for ham eller henne, og hevde denne sannhet uten å rive pyramiden istykker eller bli truet til å tie av noen, som er engstelige for at så skal bli tilfellet. Den velstyrte demokratiske stat kjenner ikke smittighetsvang overfor den enkelte.

Derfor blir også den fri presse en selvfølgelighet i det demokratiske samfund. Det blir noe så selvfølgelig, at vi må opleve tider som dissefor fullt ut å forstå, hvad det betyr. Den fri presse - det er ikke bare retten for enhver til på trykk offentlig å hevde det han mener. Det er også en rett for hans lesere. De er ikke alltid enige med ham. Men de krever likevel å høre hans meninger for selvstendig å ta standpunkt til dem.

En frioffentlig diskusjon i pressen betyr videre, at offentlighet blir et redskap for lovgivning og domsavsigelse, vel så effektivt som de av statsretten anerkjente organer. Offentligheten blir den sanne folkedomstol, hvor hver kan innanke sin sak eller risikere å se sitt forhold påtalt.

Det kan føles brysamt og også virke urettferdig. Men et samfund uten fri offentlighet blir et rettslest samfund. For rettsreglene kan aldri til fullkommenhet formuleres i skrevne lover eller håndhevdes ved statens domstoler. Ved siden av dem er det tusener av foreteelser i politikk, i embedsførsel, i tillitsah verv, i handel og økonomisk virke, i personlige og moralske forhold av enhver art, hvor vi dels vil svikte og selv øve urett mot andre og dels vil måtte tale urett, hvis vi ikke alle visste, at vi nærsomhelst må stå til regnskap, eller kan kreve regnskap for offentlighetens forum.

Et samfund som amputerer sin offentlige samvittighet blir et samfund, som så langt fra er "effektivt" i dette land, at det meget mere vilde ta livet av de verdier, som etter norsk kulturopfatning er umistelige.

Fører-prinsippet og den totalitære stat.

Og så kan vi sperre oss selv, om en stat, bygget op etter disse prinsipper, beskytter det som vi anser for verdifullt her i Norge: Fører-prinsippet som bygger på, at de fleste av oss blindt skal lystre et fataall, og den totalitære stat, som overhodet ikke anerkjenner at individet har noen betydning enn si noen rett & forhold til den.

I en slik stat begynner det med, at borgerne blir gjort politisk umyndige og med at stemmerett og valg avskaffes sammen med de folkevalgte representanter i stat og kommune. Det fortsetter med forbud mot politiske partier, diskusjoner og offentlige møter. Den fri presse stenges, ikke for en kortere tid, men for alltid. Folkesuvereniteten og den enkelte manns rett til å øve innflytelse på politiske avgjørelser avskaffes.

Men fra politikken sprer det sig til alle livets felter. Alt legges inn under føreren. Alt individuelt initiativ avskaffes. Alle meninger ensrettes. Offentligheten som fritt forum myrdes planmessig. Kritikk er forbudt og opposisjon livefarlig.

Det er mulig at en slik stat i et begrenset tiderum kan drive det til en slags fullkommenhet i krigsevne. Den kan også antagelig drive det langt, når det gjelder offentlige anlegg. Kanskje kan også produksjonslivet dermed nå en maksimal ydeevne, skjent også det vel bare for en kortere tid. Men mennesket dør i en slik stat. Dets personlighet forsvinner, dets egenart som individ og dermed også det opkomme som er betingelsen for all åndelig

vekst. En slik stat vil for oss nordmann føles ikke bare som en hindring i vår bevegelsesfrihet, men som en aandelig kvelning. Føler du forevig ikke allerede idag hvorledes du av og til ogsåaa rent fysisk gisper etter luft. Det gjør du ikke bare fordi ditt land er besatt av fienden. Utallige tyskere gjør det samme i sitt eget land. De stenner under detnakketak deres egen landsmenn har tett paa dem.

Dette vet ogsåaa de saakaldte førere meget godt om. De føler sig derfor stadig i fare, ikke bare for å bli fratatt makten, men for helt enkelt for å bli myrdet. Det blir derfor en livsbetingelse både for deres system og for dem personlig å gjøre jakt på opposisjonen, før den har fått gitt sig utslag.

Førerstaten blir derfor en politistat, hvor makthaverne slipper hemmelige spioner ut blandt sine egne landsmenn for å avlure dem deres tanker. Slik var det i Napoleons førerstat, selvom han kaldte seg falkevalgt keiser. Slik var det i det gamle Russland, selvom den eneveldige tsar satt i førersetet "i kraft av Guds nåede og nedarvede rettigheter." Slik er det fremdeles i Russland, selvom folkekommisærerne bygger på det bredeste proletariat, og sli er det idag i Tyskland, til tross for at Hitler i allfall til å begynne med fikk ledelsen av folket i valg.

Tysklands hemmelige politi, Gestapo, er så ukjent her i landet, at vi simpelthen ikke forstaar hvilket mareritt det representerer for oss alle. Men etterhvert som vi blir klar over, at vi overfor det er rettlesse i ordets mest barbariske betydning, da forstaar vi at nå gjelder det selve livet, og at alt måa settes inn på å fåa det bort igjen. Men det kan vi ikke i en førerstat, fordi den bygger på at kritikk og opposisjon er forbudt. Gestapo er ikke noe som vi her i landet måa finne oss bare fordi vi er i krig. Det bestaan og trives i langt høyere grad i Tyskland. Det er et nedvendig ledd i førerstaten. Og det er ingenlunde Hitlers mening noensinne å avskaffe det i sitt eget land, ensi i den periferi av det tyske livsrum, som han vil gjøre oss til.

Førerstaten blir derfor ogsåaa uvegerlig en maktstat, hvor alle midler utnyttes til å holde førermakten vedlike. Det blir på det omraade nesten det minste, at det uten skrupler anvendes vold og terror for å holde motstridende meninger nede. Værre er det, at mennene i ledelsen, angivelig i kraft av sin bedre innsikt, krever rett til å kontrollere alle opplysninger og med makt avskjære oss fra det materiale, som setter oss i stand til å gjøre oss opp en selvstendig mening. Derfra er det bare et lite skritt over til den bevisste forfalskning og den systematiske forgiftning av alle tilgjengelige opplysningskilder: bøker, foredrag og kringkasting for ikke å tale om pressen. Presseen i det fri demokratiske samfund er en kulturfaktor av høyeste verdi. I den totalitære stat er den en kloakk og en nederdræktighet. Derfor blir ogsåaa offentlighet i et slikt samfund bare et skinn. Og samvittighetsvang blir et permanent fenomen.

Men den logiske slutningen på hele denne samfundsbygningen, og det er det mest forferdende, blir en stat som er blottet for enhver moralisk vurdering av sine midler og måål. Det sker en utvidelse utover alle grenser av et fenomen som vi kan treffe på ogsåaa i de demokratiske samfund om enn i mindre format: at de menn som handler i tillitsbrev for andre ikke legger den samme moralske målestokk på sine handlinger, som de gjør, når de handler som privatfolk i egne anliggender.

Det kan iakttas i de små aksjeselskaper, hvor lederne ofte er meget mer paaholdne på selskapets vegne enn de er i sine egne personlige saker. Vi ser av og til det samme ogsåaa i kommunale forhold og i staten, hvorledes ellers fordragelige mennesker kan vise en maktøyke og en haardhet, som de neppe ville vise hvor det gjalt deres egne private anliggender.

Beres egen begrunnelse er at de forvalter betrodd gods. Og da har de ikke rett til å vise eftergivenhet eller å gi svkall. Men dengang deres forklaring er, at det i enhver av oss sitter et visst kvantum av makt-syke og misundelse og andre følelser, som vi skammer oss over, og som vi derfor bekjemper så godt vi kan, når vi skal optre på egne vegne. Men mener vi at vi optret til fordelfor andre, da kan vi gi disse tilbeiligheter fritt løp under skinn av å gjøre vår plikt.

I en demokratisk styrt stat med fri offentlighet vil slike foretelser i det offentlige liv bli holdt nede på et visst minimum, nettopp fordi offentlighetens domstol mereller mindre bevisst er på vakt mot den slags forskynninger. Men i den totalitære førerstat er det ingen slik kontroll. Tvertimot underbygges og fremmes de brutale tilbeiligheter ved den filosofi som larer at staten går foran alt. Derned kan føreren, i og med at han gir etter for sine slette tilbeiligheter, fremtre som noe av en helgen, idet han gir det skinn av at dater til fordelfor staten og at han er en stor og merkelig statsmann. Hans privatliv synes rent og asketisk. Hans arbeidsdag blir lang og full av plikt. Han "ofrer" sig dag som natt for statens ve og vel. Men underdanne "offerakt" erdet, hanunderskinn av moralog ansvar finner utlesning for sår ubedige brutalitet.

Det er dette som gir den totalitære førerstat dens demoniske makt. Det har helt enkelt lykkes Adolf Hitler å gjøre offentlige dyder av sine barbariske tilbeiligheter og gi fritt løp for dem i sin totalitære stat. Det er en stat hvor sort er blitt hvitt og hvor alle moralske verdier er blitt omvurdert. Brutalitet er blitt hændekraft, toleranse er blitt feighet. Enhet er blitt svakhet og maktøyke er blitt målbevissthet. Logen er blitt visdom og vold er blitt viljeraft. Samhet er blitt en tåpelig drøm og den evige fred det strste ønske.

Det er derfor heller ingen tilfeldighet, at Hitler-statens ser kristendommen og humanismen som sine bitreste motstandere og at "Føreren" derfor av all sin kraft gir les på dem. Han har i det hele så fullkommen pliest sin maktøyke og utryddet alt det som andre kaller edelt og godt, at han virker som et halvmenneske i hjelpeformat. Imponerende i sine gigantiske dimensjoner, men dog mindre enn det minste menneskehavn.

Nasjonalismen.

Den totalitære førerstat er et formelt system. Men dette system kan fylles med et varierende innhold, alt etter det mål staten setter sig og de ideer den gir inn for. Den stat som koncentrerer seg om økonomisk socialisering er en ting. En kirkestat som ønsker beskyttelse av de religiøse verdier for det vesentlige, er noe annet. En militærstat er igjen noe tredje. Alle kan de være totalitære førerstater. Hvad er nu det ideologiske innhold i den totalitære førerstat som er bygget opp på Nasjonal sosialismen? Og hvad er egentlig Nasjonal-sosialisme?

Dette eiendommelige navn er åpenbart en sammenligning av to ting som ellers ikke sjeldent blir oppfattet som motsætninger: nasjonalisme og sosialisme. Er det virkelig lykkes Hitler ved et genialt grep å bygge nasjonalismen og sosialismen sammen under bevarelse av det verdifulle i dem begge? Og hvad er nu egentlig de barende ideer i disse to velkjente slagord?

Sosialisme betyr fellesskap. Den bygger på godvilje og samfølelse mellom alle mennesker og forutsetter et økonomisk samvirke mellom dem under statens ledelse. Den mål er opphevelse av klasseforskjell og alle motsætninger mellom statene. Den er internasjonal i sitt sluttmål og i sitt arbeidsprogram. Den oppfatter krigen som menneskehettens svæpe og håber gjennem sitt samfunds-system å skape varig fred. Den har derfor arvebning på sitt program. Den tar sitt utgangspunkt i det enkelte menneske, hvis utvikling og fremgang den betrakter som livets mening og mål. Den ønsker kun den statsmakt som er nødvendig for å lede den felles produksjon.

Nasjonalismens utspring er at ethvert folkefellesskap i kraft av historie og livsvilkår tilegner sig en egenart, som det er glad i og stolt av. I sin harmoniske form er dette en verdiskapende selvhevdelse, som også sosialismen gir plass for. Men den eier utvilsomt momenter i sig, som, hvis de overdrives, må gjøre den til socialismens bitreste motstander.

Den kan nemlig gli over i en anmåsende selvbeundring og til for-akt for det som andre folkeslag kan påberobe sig eller kreve respekt for. Den kan derved i den ene stat fortette sig til å bli en trussel mot alle de andre. Den blir derved ikke bare en stadig fare for krig, men entil-henger av krig som ide, med derav følgende konsekvenser for oprustning og krigsberedskap. At dette må føre den ut i konflikt med all sann sosialisme er innlysende.

Det er en slik stormannsgal socialismen Hitler først og fremst er talisman for. Og Nasjonalsocialismen er den religion, hvor han har gitt uttrykk for denne stormannsgale "ide". Men under sitt arbeide med å drive den militære slagkraft op til et maksimum, har han oppdaget, at der er visse sider av socialismen som han kan ha nytte av, nemlig kravet om at staten skal ha kontroll med den økonomiske virksomhet. Og så har han da koldblodig stjålst denne side av socialismens økonomiske program, men under en hensynsløs forfølgelse av dens etiske innhold og prinsipielle mål.

Dette taskenspilleri er gjennemført til fullkommenhet. Se bare det navn han skilter med: En korrekt betegnelse av hans politiske program vilde utvilsomt ha været "Sosial-nasjonalismen". Men derved vilde det ha blitt for åpenbart, at nasjonalismen er det egentlige, og den såkaldte socialismen bare et middel til å fremme den. Det klinger bedre å tale om "Nasjonal-socialisme". Man kan derved lure millioner av småfolk til å tro at de støtter den samme socialismen, som skalgi dem økonomisk rettferdighet. Og først for sent oppdager de at de er blitt tatt på slep av nasjonalismens og krigens umettelige uhyre.

Hitler skyter av sin sosial-politikk. Men det være langt fra at han er sosialpolitiker i vanlig forstand. Dertil har han for stor forakt for sine medmennesker, og ganske spesielt for det han med ianende hån kaller "massemennesket". Det er også derfor han uten skrupler har kuttet over den pulsåre, som gir all sann sosialpolitikk mening og liv: Folkeviljen. Han er helt enkelt en chauvinist i kjempeformat, og folkets vel-ferd interesserer ham bare i den utstrekning dets trivsel kan bidra til å øke statens militære evne. Det er staten som er rettighets'haver, og makten som er statens mål.

Å tale om nasjonal-socialisme i flere stater er defer en selvmot-sigelse. De kan ikke alle ha makt i forhold til hinanden og være den sterkeste stat. Den driver de stater som aksepterer den uverdig ut i innbyrdes krig. Og tilslutt kan nasjonal-socialismen kun bestå i den stat som seirer.

At den seirende stat til tross herfor ikke kan legge sig til ro på sine resultater, er det intet merkelig og selvmotsigende i. Dens såkalte "ide" fører det med sig. Denne "ide" har nemlig intet innhold utover sit maktbehov. Men når den tilslutt har fått fritt slag til alle kanter, blir den sittende i krampetilstand for å holde makten vedlike både overfor sine egne borgere og overfor de stater som den har øvet vold mot. Den blir derfor et permanent politi- og militärsamfund, som med jær hård hånd holder "orden" innad og utad, et samfund hvor samvittighetsfrihet blir et latterlig begrep.

Det er dette de vil oss.

Det er denne forpestede åndelige atmosfæren de vil tvinge oss til å leve i. Det er så visst ingen småting at de også vil tvinge inn på oss et politisk system som ikke passer oss og at de økonomisk vil utsuge oss. Men det blir alikevel av underordnet betydning sammenlignet med at de vil påtvinge oss et samfund som ikke godkjerner vår menneske-rett, vår rett til talefrihet, tenkefrihet, trosfrihet, samvittighets-frihet. Istedentfor skal vi leve omgitt av legn, makt, spioneri, en falskhet presse og hemmelig politi med

vilkårlige fengslinger og umoralske metoder.

Det er derfor vi aldri må glemme, når våre tyske "venner" og deres norske leiesvenner taler om hvilket produksjonsliv de skal få i stand og hvilke materielle goder, de skal skaffe oss, når de bare får tid og blir mett ned forståelse. Det er blank svindel det de i så henseende lover. Men selv om de holder alle sine løfter, teller det intet, når vi til gjengjeld skalgi avkall på det, som er kjernen i en menneskeverdig tilværelse. For til evige tider blir svaret det samme på det gamle spørsmål: Hvad gavner det et menneske at han vinner den hele verden, men tar skade på sin sjel?

Nasjonal Samling.

Det er mot dette vi må slutte oss sammen til en virkelig nasjonal samling i Norge. Til vern om vår menneskerett kan vi alle møtes hva enten vi er bymann eller bonde, fisker eller tjenestemann, arbeider eller bedriftsleder, mann eller kvinne. Og la oss i dyp forståelse herav vokte oss for å forspille denne samling ved å drøfte, hvem som har "skylden". Alle har vi "skyld" på en eller annen måte. Vår største "skyld", og den er vi i hvertfall felles om, består deri, at ingen av oss har tenkt sig muligheten av, at noen så kynisk og så skjendig kunne ville velte sig inn på oss som våre tyske "venner" har gjort det. Vi har trodd for godt om dem, fordi vi selv var hederlige.

La det desuten være innrømmet, at de som mest undervurderte denne mulighet var de radikale partier, i gammel tillit til sine internasjonale organisasjoner. La det også være sagt, at de borgelige partier ikke så tilstrekkelig dypr og langt i de sosiale problemer. Begge deler bidrog til å svekke vår militære motstandskraft.

La oss notere oss dette, ikke som gjensidige bebreidelser, men til gjensidig belæring, så vi lettere kan finne hverandre i det byggende arbeide når vi atter er herrer i vårt land.

Norsk Front.

Når vi har alt dette klart for oss, da vet vi også, hvor den norske front går idag, hvad våre våpen er, og hvem som er våre våpenkammerater.

Front-linjen finnes i enhver kvinnes og manns sinn, i deres uutslukkelige hat til uretten, og i kravet om at livet skal leveres i sam overensstemmelse med savsittighetens røst. Det er en frontlinje som ikke kjenner kompromisser eller innrømmelser av praktisk art. Den består uavhengig av tysk eller engelsk seier. Kampen skal holdes gående langs denne linje gjennem vår ben og våre barn på ubestemt tid inntil den er vunnet.

Og denne kamp skal vi føre i fortrøstning til, at vi har utallige forbundsfaller i alle land. Over den hele jord vil mennesker av alle farve og alle aldre arbeide sammen med oss mot det sammemål: A hevde menneskets rett og de gode krefters rett i kampen på liv og død mot selve det ondets prinsipp.

Tyskland vinner ikke krigen mot England. Men skulde det bli tilfellet, da skal allikevel den norske front holdes. Derskalmere til for å myrde vår ånd. Vi tror på de gode krefters rett og makt. Og de vil tilslutt gi oss seierens triumf, når vi bare er trofaste mot oss selv.

---oo---

Når du har lest dette, send det videre. Brann det ikke, Tenk på det arbeide som ligger bak.